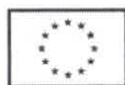

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

**„Wielokulturowa szkoła w kontekście zmian migracyjnych”
RAPORT Z BADANIA JAKOŚCIOWEGO
W SZKOLE PODSTAWOWEJ nr 4 w LEGNICY**

DLA FUNDACJI „RADUGA” OPRACOWAŁ: Małgorzata Szylar

LEGNICA 2025

a

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

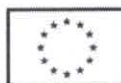
**DOLNY
ŚLĄSK**

Niniejszy raport powstał na potrzeby projektu pn. „Wielocoolturowa szkoła bez dyskryminacji” realizowany w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska, priorytet 7, działanie 7.6 Integracja migrantów.

Beneficjentem jest Fundacja „Raduga”, a projekt jest skierowany do nauczycieli, uczniów i rodziców uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 4.

Raport szczegółowo opisuje wyniki badania diagnostycznego przeprowadzonego metodą miniFGI w Szkole Podstawowej nr 4 w Legnicy, koncentrując się na integracji uczniów z doświadczeniem migracji.

W raporcie odniesiono się do case studies, cytatów z transkrypcji oraz danych zastanych z dokumentów wewnętrznych i źródeł internetowych (m.in. GUS, Urząd Miasta Legnica, dokumentów Szkoły Podstawowej nr 4).

Spis treści

1.	WSTĘP	4
2.	STRESZCZENIE WYKONAWCZE	5
3.	METODOLOGIA BADANIA	7
4.	KONTEKST SPOŁECZNO-EDUKACYJNY SZKOŁY	8
5.	ANALIZA DOKUMENTÓW WEWNĄTRZSZKOLNYCH	10
6.	WYNIKI BADANIA FGI	11
7.	PODSUMOWANIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYZWAŃ	39
9.	WNIOSKI KOŃCOWE.....	44
10.	PODSUMOWANIE.....	44
11.	ZAŁĄCZNIKI	45

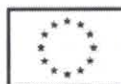
1. WSTĘP

Współczesna edukacja w Polsce przechodzi dynamiczną transformację, której jednym z kluczowych czynników są zmiany społeczne związane z migracjami. Szczególnym momentem stał się rok 2022, kiedy eskalacja konfliktu zbrojnego w Ukrainie spowodowała masowy napływ uchodźców, w tym dzieci i młodzieży, do polskich szkół. Przed tym okresem liczba uczniów cudzoziemskich w Polsce wynosiła około 48,5 tys., jednak już na początku roku szkolnego 2022/2023 wzrosła do 222,5 tys. Pod koniec 2024 roku w placówkach edukacyjnych uczyło się łącznie ok. 152 tys. dzieci-uchodźców z Ukrainy oraz 51 tys. uczniów migranckich z tego kraju. Te liczby nie tylko ilustrują skalę wyzwań, ale również podkreślają znaczenie wypracowanych rozwiązań, które stały się podstawą dla kształtowania modelu szkoły wielokulturowej.

Integracja uczniów cudzoziemskich wymagała od nauczycieli, dyrektorów i lokalnych społeczności nie tylko elastyczności, ale także nowych kompetencji. Choć wcześniejsze doświadczenia polskich szkół z uczniami migranckimi koncentrowały się głównie na dużych miastach, po 2022 roku problematyka ta stała się powszechna również w mniejszych ośrodkach. Przykładem jest powiat legnicki i miasto Legnica, gdzie według danych z 2023 roku w lokalnych szkołach kształciło się 1200 uczniów cudzoziemskich, w większości pochodzących z Ukrainy. Władze Legnicy podkreślają, że kluczowe dla integracji były działania takie jak dodatkowe lekcje języka polskiego, wsparcie psychologiczne oraz projekty międzykulturowe, które budują wzajemne zrozumienie między uczniami.

Napływ tak dużej liczby nowych uczniów postawił przed nauczycielami i dyrektorami szkół szereg trudności. Wymagało to nie tylko nowego podejścia do zarządzania szkołą i klasą, ale także nabycia umiejętności oraz narzędzi, które umożliwią pracę w zróżnicowanym kulturowo środowisku. Integracja uczniów z doświadczeniem uchodźstwa oraz zapewnienie im odpowiedniego wsparcia stały się jednym z priorytetów w polskich szkołach.

Niniejszy raport koncentruje się na analizie doświadczeń nauczycieli, uczniów i rodziców Szkoły Podstawowej nr 4 z Legnicy, jako placówki działającej w środowisku wielokulturowym. Badania objęły m.in.:

- Postawy poszczególnych grup respondentów wobec różnorodności kulturowej,
- Nauczyciele - ocena własnych kompetencji w pracy z uczniami cudzoziemskimi oraz wykorzystanie dostępnych form doskonalenia zawodowego,
- Identyfikację barier i potrzeb wsparcia każdej z grup respondentów.

Raport wskazuje na wyzwania, takie jak nierówny dostęp do specjalistycznych szkoleń dla nauczycieli w mniejszych miejscowościach czy konieczność długofalowego wsparcia psychologicznego dla uczniów z doświadczeniem traumy wojennej.

Celem raportu jest nie tylko podsumowanie jak funkcjonuje Szkoła Podstawowa nr 4 w Legnicy, jakie ma procedury, ale także sformułowanie rekomendacji dla niej, dla samorządu a także jakie działania wspierające powinno się prowadzić, by każdej grupie respondentów uczyło się, pracowało i żyło się lepiej.

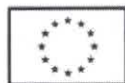
Wskazujemy m.in. na potrzebę rozwoju sieci wsparcia między szkołami, wdrażania programów mentoringowych dla nauczycieli oraz zwiększenia nakładów na edukację międzykulturową w budżetach samorządowych Legnicy.

Raport stanowi dodatkowo głos w dyskusji o przyszłości polskiej szkoły – instytucji, która musi być gotowa na ciągłe zmiany, aby stać się przestrzenią dialogu, szacunku i równych szans dla wszystkich uczniów.

2. Streszczenie wykonawcze

2.1 Celem raportu jest:

- Diagnoza obecnych potrzeb oraz zasobów szkoły w kontekście integracji uczniów z doświadczeniem migracji.
- Identyfikacja barier oraz mocnych stron środowiska szkolnego.

- Sformułowanie rekomendacji opartych na wynikach badania, które pozwolą na wdrożenie systemowych zmian wspierających integrację.

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu „Wielocoolturowa szkoła bez dyskryminacji” realizowanego przez Fundację „Raduga”.

Badanie objęło analizę dokumentów szkoły oraz trzy zogniskowane wywiady grupowe (miniFGI) z nauczycielami, uczniami i rodzicami.

Raport przedstawia kompleksową diagnozę funkcjonowania Szkoły Podstawowej nr 4 w Legnicy w kontekście integracji uczniów o zróżnicowanym pochodzeniu kulturowym. Badanie, oparte na analizie dokumentów wewnętrznych oraz transkrypcjach miniFGI z trzech grup (nauczycieli, uczniów oraz rodziców), wskazuje na kluczowe bariery a także na istotne zasoby.

Kluczowe wnioski wskazują, że choć szkoła dysponuje istotnymi zasobami – takimi jak pozytywne relacje rówieśnicze oraz zaangażowanie pedagogiczne – to pojawiają się poważne bariery wynikające m.in. z różnic kulturowych, barier językowych i problemów w komunikacji między szkołą a rodzicami. Raport formułuje rekomendacje obejmujące m.in. zatrudnienie asystentów międzykulturowych, szkolenia dla nauczycieli oraz wdrożenie narzędzi komunikacyjnych

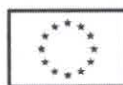
2.2 Kluczowe wnioski:

- Szkoła potrzebuje asystentów międzykulturowych i szkoleń dla nauczycieli w zakresie pracy z traumą.
- Uczniowie OPT często funkcjonują w „bańkach językowych”, co utrudnia integrację.
- Rodzice OPT wykazują postawę tymczasowości, co ogranicza ich zaangażowanie.

2.3 Rekomendacje:

- Wdrożenie programu mentoringowego dla nauczycieli,

- Warsztaty dla nauczycieli – praca z uczniem wielokulturowym
- Utworzenie międzykulturowego klubu młodzieżowego
- Warsztaty integracyjne dla rodziców,
- Wsparcie specjalistów – animatorów, tłumaczy, konsultantów itp.

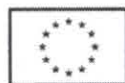
3. Metodologia badania

3.1 Projekt badania:

3.1.1 Analiza dokumentów pod kątem nauczania w placówce dzieci cudzoziemskich (praca w klasach wielokulturowych): Statut, regulamin świetlicy, program wychowawczy, procedury

3.1.2 Badanie miniFGI - Badanie zostało przeprowadzone metodą FGI, w której udział wzięły trzy grupy respondentów:

- **Grupa nauczycieli** (6 nauczycieli) Sesje skoncentrowane na aspektach pedagogicznych, różnicach kulturowych oraz wyzwaniach adaptacyjnych uczniów. Nauczyciele podkreślali m.in. konieczność modyfikacji metod nauczania i wdrożenia wsparcia asystenckiego.
- **Grupa uczniów** (5 uczniów, w tym 3 pochodzenia polskiego a 2 pochodzenia ukraińskiego) Spotkania umożliwiły uczniom swobodne wypowiedzi dotyczące codziennego życia w szkole, relacji rówieśniczych oraz doświadczeń integracyjnych. Respondenci wskazywali zarówno pozytywne inicjatywy, jak i sytuacje konfliktowe.
- **Grupa rodziców** (4 rodziców, z czego 3 pochodzenia polskiego i 1 pochodzenia ukraińskiego): Dyskusje skupiały się na oczekiwaniach względem szkoły, ocenach komunikacji z placówką oraz potrzebach wsparcia dla dzieci. Rodzice podkreślali, jak istotna jest współpraca z nauczycielami oraz adaptacja narzędzi komunikacyjnych (np. dwujęzycznych newsletterów).

Transkrypcje z nagrań zostały zanalizowane pod kątem tematycznym przy użyciu oprogramowania MAXQDA, co umożliwiło wyłonienie kluczowych problemów oraz potencjału integracyjnego.

Analiza miała charakter tematyczny, dzięki czemu wyłoniono główne kategorie problemów i zasobów:

4. Kontekst społeczno-edukacyjny szkoły

Od 2022 roku w Polsce obserwuje się intensywny napływ uchodźców, co przekłada się na zwiększenie liczby uczniów o międzynarodowym pochodzeniu. W Legnicy liczba uczniów cudzoziemskich wzrosła znacząco, a Szkoła Podstawowa nr 4 przyjęła ponad 110 uczniów z Ukrainy, Gruzji i Białorusi. W obliczu tych zmian placówka staje przed wyzwaniem stworzenia środowiska sprzyjającego integracji oraz równym szansom edukacyjnym.

Celem niniejszego raportu jest diagnoza potrzeb i zasobów szkoły, zidentyfikowanie barier integracyjnych oraz sformułowanie zaleceń dostosowanych do specyfiki placówki. Raport opiera się na transkrypcjach z miniFGI przeprowadzonych w trzech grupach respondentów:

- **Nauczyciele** – identyfikacja wyzwań dydaktycznych i organizacyjnych
- **Uczniowie** – analiza doświadczeń szkolnych, poczucia przynależności i relacji rówieśniczych
- **Rodzice** – perspektywa opiekunów na funkcjonowanie szkoły i współpracę z nauczycielami.

Profil szkoły:

Szkoła Podstawowa nr 4 w Legnicy mieści się przy ul. ul. Piastowskiej 3. W dokumentacji Szkoły znajduje się Statut Szkoły, w którym zawarte są zapisy dotyczące uczniów obcego pochodzenia. W paragrafie 4 pkt. 5 w których szkoła umożliwia uczniom podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etycznej, językowej i religijnej

poprzez rozwijanie i wpajanie zasad, tolerancji i akceptacji dla odmienności narodowej i religijnej oraz szacunku dla obrzędów religijnych różnych wyznań, w swobodnym wyborze uczestnictwa w katechizacji oraz w obrzędach religijnych, swobodnego wyrażania myśli i przekonań światopoglądowych oraz religijnych, nienaruszających dobra innych osób, równych praw i równego traktowania uczniów z powodu ich przynależności narodowej, wyznaniowej lub bezwyznaniowości,

Inne punkty statutu, mogą wesprzeć SP4 w prowadzenie działań na rzecz migrantów. W dokumentach SP4 znajdują się różne procedury w tym Polityka Ochrony Dzieci, Program wychowawczo – profilaktyczny. W SP4 prowadzony jest monitoring, który pozwala na eliminowanie zachowań nagannych wśród społeczności szkolnej w tym przejawów dyskryminacyjnych. W dokumentach szkolnych są różnego rodzaju procedury, które zostały wprowadzone podczas pandemii Covid 19. Brak jednak procedur, standardów, ekspertyz związanych z pracą w klasach wielokulturowych i nauczaniem ogólnym w wielokulturowym środowisku. Co może dziwić przy tak precyzyjnie opisanych regulaminach i procedurach SP4. W dokumentach Szkoły brak informacji na temat procedur integracji uczniów cudzoziemskich. W statucie Szkoły występuje zapis na temat tego że Szkoła prowadzi zajęcia integracyjne, ale nie ma zapisów dla kogo. W statucie jest zapis o integracji ze środowiskiem rówieśniczym, ale dotyczy to uczniów objętych kształceniem specjalnym. Szkoła jako placówka, zwraca uwagę w swoim statucie na różnorodność. Jednak nie ma żadnych standardów czy procedur oraz regulaminów dotyczących integracji i pracy w klasach wielonarodowościowych. W szkole nie ma opisanych żadnych ekspertyz dotyczących pracy z uczniem cudzoziemskim, brakuje zapisów dotyczących współpracy rodziców pochodzenia obcego ze szkołą, brak opisanych zasad, regulaminów w kontekście nauczyciela, ucznia i rodzica cudzoziemskiego.

Struktura społeczności szkolnej

Liczba uczniów: 611 uczniów (106 OPT, z czego 100 uczniów Ukraińskich, 6 uczniów Białoruskich w tym 81 migrantów, którzy uzyskali pomoc na terenie Polski w związku z agresją Federacji Rosyjskiej)

Kadra: 46 nauczycieli (2 psychologów, 1 pedagog)

Wyzwania:

- Brak asystentów międzykulturowych.
- Presja związana z koniecznością realizowania podstawy programowej.

Działania integracyjne:

- Dni Kultury Ukraińskiej (warsztaty kulinarne, występy artystyczne).
- Współpraca z NGO (np. „Kluby Przyjaźni Polsko-Ukraińskiej”).

5. Analiza dokumentów wewnętrznych

5.1 Statut szkoły:

- Brak zapisów o dotyczących integracji wielokulturowej.
- Ogólnikowe sformułowania dotyczące integracji
- Brak szczegółowych zapisów dotyczących pracy, uczenia się w klasach wielokulturowych. Szkoła posiada wiele opisanych procedur, jednakże zabrakło procedur integracji uczniów obcego pochodzenia.

Analiza dokumentów szkoły wykazała, że choć placówka deklaruje wspieranie równości, to nie ma żadnych szczegółowych zapisów dotyczących pracy w klasach wielokulturowych. Przykładem Statutu szkoły, która posiada zapisy jest m.in. Statut SP nr 5 w Warszawie. Badanie dokumentacji wykazało, że w Szkole Podstawowej nr 4 brakuje takich zapisów, które byłyby drogowskazami zarówno dla nauczycieli jak też uczniów i rodziców uczniów w zakresie integracji wielokulturowej.

5.2 Regulamin świetlicy:

- Regulamin świetlicy jest dość ogólnikowy
- Procedura korzystania ze świetlicy czy Procedura bezpiecznego pobytu, dziecka w SP4, związane są z pandemią Covid, nie jest dostosowana do obecnej sytuacji społeczno-geopolitycznej
- Brak zasad opisanych dla uczniów wielokulturowych

5.3 Wewnątrzszkolne zasady oceniania są jednolite dla wszystkich uczniów, co może być wyzwaniem dla tych, którzy dopiero uczą się języka polskiego. Warto rozważyć drobne dostosowania, które ułatwią start uczniom z doświadczeniem migracyjnym i pozytywnie wpłyną na ich motywację. Dodatkowe wsparcie – np. asystent międzykulturowy lub nauczyciel wspomagający – mogłoby znacząco wesprzeć proces dydaktyczny w klasach wielokulturowych.

5.4 Program antydyskryminacyjny:

W Szkole nr 4 były prowadzone w ramach projektu „Integracja to dobra relacja” działania integracyjne dla uczniów klas 4-6. Były również prowadzone zajęcia językowe dla uczniów cudzoziemskich po dwa razy w tygodniu dla dwóch grup dzieci. Prowadzone są i były również zajęcia w poradni psychologiczno - pedagogicznej. Nadal psycholog szkolny prowadzi na stronie www Szkoły porady psychologa, co może wspierać uczniów dyskryminowanych w tym uczniów pochodzących z państw trzecich. To dobra strona szkoły. Kolejnym przykładem dobrej praktyki są na korytarzach szkolnych wskazówki w dwóch językach polskim i ukraińskim. Dzieci z Ukrainy widząc swój język, miały możliwość łatwiejszej adaptacji w środowisku szkolnym.

6. Wyniki badania FGI

6.1 Perspektywa nauczycieli

Celem badania było poznanie doświadczeń nauczycieli Szkoły Podstawowej nr 4 w Legnicy w pracy w środowisku wielokulturowym. Chcieliśmy dowiedzieć się, z jakimi trudnościami musieli się zmierzyć, gdy ich szkoła w ciągu zaledwie jednego miesiąca stała się placówką wielokulturową. Zależało nam także na identyfikacji dobrych praktyk, które udało się wdrożyć w odpowiedzi na nowe wyzwania, oraz obszarów wymagających dalszej poprawy i wsparcia. Wnioski z badania miały posłużyć jako podstawa do zaprojektowania działań wspierających nauczycieli, takich jak warsztaty, szkolenia oraz strategie mające na celu usprawnienie integracji społeczności szkolnej.

Nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 4 postrzegają wielokulturowość jako wyzwanie wymagające od nich dużej elastyczności i zaangażowania. Z jednej strony dostrzegają korzyści płynące z obecności uczniów z różnych środowisk, ale z drugiej – mierzą się z trudnościami związanymi z integracją, komunikacją oraz napięciami społecznymi. W trakcie badania wskazywali na liczne bariery, z jakimi muszą się mierzyć na co dzień.

Wskazują m.in. na:

- **Problemy z integracją**

Nauczyciele zauważają, że uczniowie ukraińscy często tworzą zamknięte grupy, co utrudnia ich pełne włączenie w szkolne życie. „Patrząc na dzieci, widać, że są bardzo zawzięte, a czasem wręcz okazują złość. Mówię: 'Musisz mówić po polsku', a w odpowiedzi widzę sprzeciw i frustrację” – zauważa jeden z nauczycieli. Świadczy to o istniejących barierach językowych i kulturowych, które utrudniają naturalną integrację.

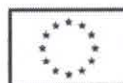
Badanie wykazało, że trudności nie dotyczą jedynie uczniów, ale także nauczycieli, którzy nierzadko postrzegają dzieci z Ukrainy jako zamknięte w sobie i niechętne do integracji. W trakcie obserwacji zauważono nagromadzenie emocji, które nie znajdują ujścia. Jeden z pedagogów przywołał nawet wyniki wcześniejszych badań na temat charakterystyki narodów:

„Kiedyś czytałam reportaż na temat przynależności do grup i cech charakterystycznych różnych narodowości. Wskazywano tam, że Japończycy i Ukraińcy są jednymi z najbardziej zamkniętych i zdystansowanych. Pamiętam, że zaskoczyło mnie to, ale kiedy patrzę na naszych uczniów, widzę, że rzeczywiście często są bardzo zawzięci, a czasem wręcz przepetnia ich złość”.

Takie spostrzeżenia pokazują, jak duże wyzwanie stanowi wzajemne zrozumienie i akceptacja w procesie integracji.

- **Bariera językowa**

Jednym z największych wyzwań jest bariera językowa. Nauczyciele jednym z największych wyzwań w pracy z uczniami z Ukrainy jest bariera językowa. Nauczyciele podkreślają, że dzieci te mają trudności z nauką języka polskiego i często wolą komunikować się w swoim ojczystym języku. Może to prowadzić do izolacji oraz nieporozumień w klasie. Zwracają również uwagę na fakt, że oczekiwanie, by uczniowie zwracali się do nich wyłącznie po polsku, budzi w dzieciach frustrację i niekiedy nawet złość.

Obserwowane sytuacje wskazują, że szkoła stoi przed wyzwaniem, jakim jest praca w coraz bardziej zróżnicowanym kulturowo środowisku. Nawet przy intensywnej nauce języka polskiego uczniom z doświadczeniem migracyjnym może być trudno od razu w pełni rozumieć treści i swobodnie komunikować się.

Świadczą o tym wypowiedzi nauczycieli, jak np.: *„Nie rozumiem. Ja ciebie nie rozumiem, tak? Tak, ja przepraszam. Miałam sytuację z Iwanem – jest w drugiej klasie, od dwóch, trzech lat w Polsce. Przez dwa lata uczył się w klasie przygotowawczej. Dzieci szybko uczą się języka, ale on wciąż mówi do mnie po rosyjsku czy ukraińsku, a ja tego nie rozumiem. Nie jestem w stanie z nim porozmawiać, choć bardzo bym chciała”*.

Taka sytuacja pokazuje, że nawet gdyby nauczyciel chciał nawiązać dialog, bariera językowa uniemożliwia skuteczną komunikację. Rozwiązaniem mogłoby być wprowadzenie asystentów międzykulturowych w klasach, którzy wspieraliby zarówno uczniów, jak i nauczycieli w procesie integracji.

Nauczyciele wskazują również na trudności w komunikacji z rodzicami uczniów migranckich. Jedna z nauczycielek opisała przypadek matki ucznia, który sprawiał problemy wychowawcze. Kobieta została wezwana do szkoły, lecz nie rozumiała przekazu nauczycielki. Według niej problemy ucznia wynikały z buntu wobec wymogu komunikowania się w języku polskim. Mimo że chłopiec spędził dwa lata w klasie przygotowawczej, nadal nie używał języka polskiego, co skutkowało brakiem promocji do kolejnej klasy.

Kwestia ta budzi kontrowersje, ponieważ nauczyciele zwracają uwagę na rygorystyczne zasady oceniania uczniów obcego pochodzenia: *„Jeśli dziecko nie posługuje się językiem polskim w mowie i piśmie, to nie przechodzi do następnej klasy. I co z tego, że umie liczyć? Jeśli nie rozwinął innych umiejętności, to nie ma możliwości promocji. Powiedziałam jego mamie wprost: 'Nie widzę takiej możliwości. Jedyne wyjście to szkoła ukraińska, gdzie będzie uczył się w swoim środowisku. Może za kilka lat, kiedy dojrzeje, sam zdecyduje się na naukę w polskiej szkole'”*.

Bariera językowa nie powinna jednak uniemożliwiać uczniowi promocji do następnej klasy. Szkoła powinna zostać wyposażona w odpowiednie narzędzia oraz otrzymać wsparcie, które ułatwiłoby integrację ucznia cudzoziemskiego oraz jego rodziny ze społecznością szkolną. Brak takiego wsparcia powoduje frustrację wśród nauczycieli, co może prowadzić do niechęci wobec uczniów z innych krajów.

- **Napięcia społeczne**

Nauczyciele zauważają narastające antagonizmy między społecznością polską a ukraińską. Jak opisuje jedna z osób badanych: *„Idę ulicą i słyszę, jak ktoś mówi po ukraińsku – jest ich bardzo dużo. I już słyszę komentarze: O Jezu, znowu Ukraińcy. Pełno ich wszędzie”*.

Takie sytuacje mogą wpływać na relacje w szkole, prowadząc do konfliktów między uczniami i utrudniając proces integracji.

- **Współpraca nauczycieli z rodzicami uczniów cudzoziemskich**

Kolejnym wyzwaniem, na które zwracają uwagę nauczyciele, jest podejście rodziców uczniów migranckich. Zamiast szukać rozwiązania w sytuacjach, które budzą ich wątpliwości – szczególnie gdy ich dziecko nie przestrzega zasad szkolnych – często od razu kierują skargi do kuratorium.

Dodatkowym problemem jest fakt, że niektórzy rodzice nie informują szkoły, że ich dziecko uczęszcza jednocześnie do szkoły ukraińskiej. Starając się zachować

świadczanie 800+, formalnie zapisują je do polskiej szkoły, lecz nie angażują się w jego edukację i nie wspierają przestrzegania szkolnych zasad.

Nauczyciele zauważają również różnice w podejściu do wychowania. Niektórzy rodzice nie widzą problemu w agresywnym zachowaniu swoich dzieci, ponieważ w ich kulturze jest to akceptowalne. Zamiast współpracować ze szkołą w procesie wychowawczym, traktują ją i nauczycieli jako „zło konieczne”.

Jedna z nauczycielek przytoczyła sytuację, w której matka ucznia, który nie wywiązywał się z obowiązków szkolnych, zaczęła ją wyzywać po rosyjsku. Dla nauczycielki było to nowe, trudne doświadczenie – nigdy wcześniej nie spotkała się z agresją słowną ze strony rodzica swojego ucznia. To zdarzenie wpłynęło na jej postrzeganie całej społeczności ukraińskiej.

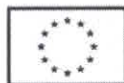
Zdaniem nauczycielki nie otrzymała ona wsparcia w zrozumieniu takiego zachowania ani narzędzi, które pomogłyby jej radzić sobie w sytuacjach konfliktowych z obcojęzycznymi, agresywnymi rodzicami. Polska szkoła nie jest przygotowana na takie wyzwania, a dla kadry pedagogicznej są to zupełnie nowe doświadczenia. Brak systemowego wsparcia w tym zakresie prowadzi do frustracji wśród nauczycieli oraz utrudnia ich codzienną pracę.

- **Problemy z dyscypliną i przestrzeganiem zasad**

Niektórzy nauczyciele zauważają, że część uczniów ukraińskich oraz ich rodziców kwestionuje szkolne zasady, np. te dotyczące stroju czy przejawów agresji. Jak relacjonuje jedna z osób badanych: „*Nauczyciel ma prawo zwrócić uwagę, ale jeśli to robi, jest oskarżany o dyskryminację. Każda uwaga spotyka się z zarzutami o uprzedzenia i od razu wybucha kłótnia*”.

Rodzice uczniów cudzoziemskich często postrzegają konieczność przestrzegania regulaminu szkoły jako przejaw dyskryminacji i w związku z tym zgłaszają skargi do kuratorium.

- **Potrzeba wsparcia psychologicznego**

Nauczyciele podkreślają pilną potrzebę zapewnienia wsparcia psychologicznego zarówno dla dzieci ukraińskich, jak i polskich. Sytuacja w szkole, narastające napięcia społeczne oraz trauma wojenna mogą negatywnie wpływać na funkcjonowanie uczniów, ich samopoczucie i relacje rówieśnicze.

Podsumowując, nauczyciele zdają sobie sprawę z wyzwań, jakie niesie wielokulturowość i starają się wspierać uczniów najlepiej, jak potrafią. Nie jest to jednak łatwe. Problemy związane z integracją, barierą językową i napięciami społecznymi wymagają systemowych rozwiązań oraz większego wsparcia dla kadry pedagogicznej.

- **Problemy wychowawcze**

Nauczyciele zwracają uwagę na trudności wychowawcze związane z uczniami cudzoziemskimi. Brakuje jasnych procedur określających, jak nauczyciel powinien postępować w sytuacji, gdy uczeń migrancki grozi słownie koleżance, np. mówiąc, że ją „zabije”. Czy powinien reagować tak samo, jak w przypadku uczniów polskich? A jeśli obowiązują inne zasady, to jak wpływa to na przestrzeganie regulaminu i utrzymanie dyscypliny w szkole?

Z relacji jednej z nauczycielek, mimo że udzieliła uczniowi upomnienia, nie otrzymała wsparcia ze strony wewnętrznych procedur. Sytuacja ta pokazała potrzebę wypracowania jasnych zasad dotyczących akulturacji i postępowania w sytuacjach kryzysowych.

Dodatkowym problemem jest brak współpracy ze strony rodziców uczniów migranckich. Często są oni tak zajęci pracą, że nie przychodzą na wezwania szkoły, a w skrajnych przypadkach reagują agresją wobec nauczycieli i kadry pedagogicznej.

Nauczyciele dostrzegają również istotne różnice kulturowe w podejściu do wychowania. Zauważają, że w Ukrainie normą jest rozwiązywanie konfliktów poprzez bójki, co dla polskich dzieci oraz nauczycieli jest całkowicie niezrozumiałe i nieakceptowalne. Brak narzędzi do pracy w tak zróżnicowanym środowisku

dodatkowo utrudnia pedagogom skuteczne zarządzanie relacjami między uczniami oraz utrzymanie spójnych zasad funkcjonowania szkoły.

- **Brak odpowiednich programów warsztatowych i trudności w relacjach nauczycieli z rodzicami cudzoziemskimi**

Zdaniem nauczycieli brakuje praktycznych warsztatów dostosowanych do ich potrzeb, które pomogłyby im reagować na trudne sytuacje, w tym na zachowania rodziców uczniów cudzoziemskich. Wskazują, że często nie wiedzą, jak postępować w takich przypadkach.

Jedna z nauczycielek podzieliła się swoimi doświadczeniami: „Rodzice bardzo często nas obrażają, używają wulgaryzmów, np. 'błiadź', co wszyscy wiemy, co oznacza. Padają różne wyzwiska. W takich sytuacjach mówię: 'Proszę stąd wyjść, bo wezwę policję'. Zdarza się też, że rodzice odgrają się nam. Jedna matka tak się zdenerwowała, że zagroziła, iż zgłosi sprawę do apteki, do ZUS-u, na policję i wszędzie, gdzie tylko się da. Odpowiedziałam jej spokojnie: „Proszę bardzo, niech pani idzie, gdzie chce.”

Nauczyciele zwracają również uwagę na potrzebę nauki języka polskiego wśród rodziców dzieci migranckich. Jak zauważa jedna z osób: „Co możemy zrobić, by pomóc im lepiej się integrować? Myślę, że kluczowy jest język. Jeśli wyjadę do Anglii i nie będę znała angielskiego, to zacznę się izolować i szukać kontaktu tylko z rodakami. To samo dzieje się tutaj. Poza tym pojawia się pytanie – co oni naprawdę myślą? Są matki, które uciekły z synami w wieku poborowym, np. 16-18 lat, a przy okazji zabrały ze sobą młodsze dzieci. W efekcie starsze dziecko chodziło do szkoły, jak mu pasowało – raz na 10:00, innym razem na 9:00, mimo że lekcje zaczynały się o 8:00. Tłumaczyłam jednej matce, że tak nie może być, że szkoła funkcjonuje według zasad. Ona jednak odpowiadała: 'I co z tego? Ja i tak tu nie chcę być'. Czekala tylko, aż starszy syn skończy 18 lat. Gdy to się stało, zostawiła go w Polsce, a z młodszym dzieckiem wróciła na Ukrainę”.

Niepewność co do przyszłości i brak poczucia stabilizacji sprawiają, że wielu rodziców cudzoziemskich nie wykazuje chęci do integracji ze społecznością polską. Dla szkoły stanowi to duże wyzwanie – łamanie zasad przez uczniów oraz brak reakcji ze strony ich rodziców negatywnie wpływa na wizerunek cudzoziemców w Szkole nr 4, zarówno w oczach kadry nauczycielskiej, jak i polskich uczniów oraz ich rodziców.

- **Brak zrozumienia kulturowego**

Problemy z komunikacją wynikają z braku wspólnych zasad funkcjonowania. Uczniowie z rodzin migranckich często nie rozumieją reguł obowiązujących w polskiej szkole, co prowadzi do konfliktów i nieporozumień. Nauczyciele zauważają również, że wielu rodziców cudzoziemskich zupełnie nie interesuje się życiem szkolnym swoich dzieci i nie widzi sensu w wymaganiach nauczycieli dotyczących edukacji i dyscypliny.

Takie postawy mogą wynikać z różnic kulturowych, które w znaczący sposób wpływają na funkcjonowanie szkolnej społeczności. Zatrudnienie asystentów międzykulturowych oraz organizacja szkoleń dla nauczycieli na temat pracy z dziećmi cudzoziemskimi i prowadzenia zajęć w klasach wielokulturowych mogłyby pomóc w zmniejszeniu barier integracyjnych i poprawie współpracy między szkołą a rodzinami migranckimi.

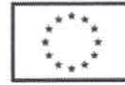
Rekomendacje dla nauczycieli i szkoły w środowisku wielokulturowym

- **Wspieranie integracji uczniów cudzoziemskich**

- Organizacja regularnych warsztatów integracyjnych dla uczniów polskich i ukraińskich, wspierających budowanie relacji i zrozumienia międzykulturowego.
- Tworzenie projektów edukacyjnych i zajęć zespołowych, które promują współpracę i wzajemne poznanie się uczniów różnych narodowości.
- Wprowadzenie mentorstwa uczniowskiego, w którym polscy uczniowie pomagają nowym kolegom w adaptacji szkolnej.

- **Zminimalizowanie bariery językowej**

- Zapewnienie dodatkowych lekcji języka polskiego dla uczniów cudzoziemskich, dostosowanych do ich poziomu zaawansowania.
 - Zatrudnienie asystentów międzykulturowych wspierających nauczycieli i uczniów w codziennej komunikacji.
 - Wprowadzenie systemu tłumaczy lub aplikacji ułatwiających podstawową komunikację z uczniami i ich rodzicami.
- **Rozwiązywanie problemów wychowawczych**
 - Opracowanie procedur dotyczących zasad funkcjonowania w szkole, dostosowanych do wielokulturowego środowiska.
 - Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli w zakresie radzenia sobie z konfliktami międzykulturowymi i skutecznej komunikacji z uczniami o odmiennym tle kulturowym.
 - Wprowadzenie programów edukacyjnych promujących wartości wzajemnego szacunku, dialogu i akceptacji różnorodności.
- **Współpraca z rodzicami uczniów cudzoziemskich**
 - Organizacja spotkań informacyjnych dla rodziców migrantów na temat zasad funkcjonowania polskiej szkoły i ich obowiązków jako opiekunów.
 - Stworzenie materiałów informacyjnych w języku ukraińskim i rosyjskim, wyjaśniających system edukacji w Polsce.
 - Zachęcanie rodziców do uczestnictwa w życiu szkolnym poprzez warsztaty, dni otwarte i wydarzenia integracyjne.
- **Wsparcie psychologiczne i emocjonalne**
 - Zapewnienie dostępu do psychologa szkolnego z doświadczeniem w pracy z dziećmi z traumą migracyjną i wojenną.
 - Organizowanie grup wsparcia dla uczniów cudzoziemskich oraz polskich, aby wspólnie radzili sobie ze stresem i napięciami społecznymi.

- o Tworzenie przestrzeni do rozmów o trudnościach związanych z integracją oraz organizowanie zajęć z zakresu edukacji emocjonalnej.

- **Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli**

- o Wdrożenie programów szkoleniowych dla nauczycieli na temat pracy w wielokulturowym środowisku.
- o Organizacja warsztatów dotyczących metod nauczania języka polskiego jako obcego oraz pracy z uczniami z różnymi doświadczeniami edukacyjnymi.
- o Współpraca ze specjalistami i organizacjami wspierającymi edukację międzykulturową.

Wprowadzenie powyższych rekomendacji może znacząco poprawić proces integracji uczniów cudzoziemskich i ułatwić pracę nauczycielom, przyczyniając się do budowania bardziej otwartej i wspierającej społeczności szkolnej.

6.2 Perspektywa uczniów Szkoły Podstawowej nr 4 w Legnicy w kontekście szkoły wielokulturowej

Perspektywa uczniów pokazuje, że kluczowe jest połączenie działań integracyjnych, wsparcia psychologicznego oraz systemowych rozwiązań (np. asystenci międzykulturowi). Szkoła powinna stać się miejscem, gdzie różnice kulturowe są celebrowane, a trudne doświadczenia (wojna, migracja) są otwarcie przepracowywane. Dzięki temu zarówno dzieci polskie, jak i migranckie, będą mogły budować relacje oparte na zrozumieniu i szacunku.

Analiza wypowiedzi uczniów ujawniła:

- **Integracja i relacje rówieśnicze**

Uczniowie z Ukrainy często wskazują, że jedną z głównych trudności w integracji jest bariera językowa. Choć wielu z nich stara się uczyć polskiego, to proces ten bywa trudny, zwłaszcza na początku pobytu w Polsce. W wypowiedziach uczniów przewija się temat stresu związanego z koniecznością tłumaczenia myśli na język polski oraz

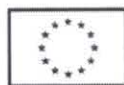
uczucia izolacji wynikającego z braku pełnej swobody w komunikacji cyt. „*Jestem z Ukrainy i też muszę tłumaczyć wszystko, co chcę powiedzieć. Czasami nie mogę wytłumaczyć czegoś po polsku.*”

Z analizy wypowiedzi uczniów cudzoziemskich wynika, że wielu uczniów z Ukrainy, zwłaszcza na początku, naturalnie skupia się na kontaktach z rówieśnikami mówiącymi w tym samym języku. Powoduje to powstawanie odrębnych grup narodowościowych w klasach, co utrudnia spontaniczną integrację. Jednocześnie polscy uczniowie często nie wiedzą, jak pomóc nowym kolegom, co prowadzi do dystansu i nieporozumień.

Z drugiej strony, niektórzy uczniowie zauważają, że w miarę upływu czasu i uczestnictwa w zajęciach językowych, bariery się zmniejszają. Ważną rolę odgrywają tu wspólne aktywności, takie jak sport czy projekty szkolne, które dają możliwość nawiązania relacji mimo trudności językowych cyt. „*Na wycieczkach trzymamy się w grupkach, ale czasami się przemierzamy.*”

- **Wyzwania językowe**

Wyzwania językowe w SP4 wpływają nie tylko na indywidualną komunikację uczniów, ale także na proces integracji całej klasy. Długotrwałe trudności mogą prowadzić do frustracji, izolacji i powstawania barier, które szkoła powinna systematycznie adresować poprzez dodatkowe lekcje języka, wsparcie asystentów międzykulturowych oraz tworzenie warunków sprzyjających naturalnej, mieszanej komunikacji między uczniami. Na podstawie analizy wypowiedzi uczniów Szkoły Podstawowej nr 4 można wyodrębnić kilka kluczowych wyzwań językowych, które wpływają na proces integracji w środowisku wielokulturowym. Uczniowie z Ukrainy przyznają, że mimo znajomości języka polskiego, często brakuje im słów lub umiejętności, by precyzyjnie wyrazić swoje myśli. Taka sytuacja powoduje, że uczniowie czują się ograniczeni w komunikacji, co wpływa na ich pewność siebie podczas rozmów z rówieśnikami i nauczycielami cyt. „*Jestem z Ukrainy i też muszę tłumaczyć wszystko, co chcę powiedzieć. Czasami nie mogę wytłumaczyć czegoś po polsku.*” Uczniowie często muszą tłumaczyć swoje wypowiedzi lub zastanawiać się, jak

przetłumaczyć pewne myśli na język polski, co w naturalny sposób wydłuża proces komunikacji i może prowadzić do frustracji. To również sprawia, że na lekcjach pojawiają się opóźnienia w przekazywaniu i odbieraniu informacji. Ze względu na trudności językowe, uczniowie z Ukrainy często łatwiej nawiązują kontakty z rówieśnikami o podobnym pochodzeniu, co sprzyja tworzeniu odrębnych grup. To z kolei utrudnia integrację z polskimi uczniami oraz budowanie wspólnego środowiska edukacyjnego. trudności w komunikacji mogą prowadzić do nieporozumień, a w konsekwencji – do sytuacji konfliktowych. Uczniowie zauważają, że niekiedy napięcia na lekcjach wynikają z frustracji spowodowanej ograniczoną biegłością w języku polskim, co wpływa na ogólną atmosferę w klasie. Nauczyciele często oczekują pełnej komunikacji w języku polskim, co może być trudne do spełnienia dla uczniów, którzy dopiero uczą się tego języka. Taka sytuacja wpływa na poczucie wykluczenia i utrudnia pełną adaptację uczniów do polskiego systemu edukacji.

- **Kulturowe podobieństwa i różnice**

Analiza wypowiedzi uczniów Szkoły Podstawowej nr 4 ukazuje, że mimo istnienia stereotypów i uprzedzeń wynikających z przekazów medialnych lub rodzinnych, uczniowie dostrzegają zarówno podobieństwa, jak i różnice kulturowe, które jednak nie stanowią bariery w ich codziennej komunikacji.

Uczniowie wspominają o negatywnych narracjach, które mogą wynikać z przekazów z domu lub mediów. Przykładowo, jeden z uczniów relacjonuje: cyt. „*Ten kolega z autyzmem mówił, że Ukraińcy chcą nam zabrać plony. To pewnie od rodziców albo z telewizji.*”

Tego rodzaju wypowiedzi świadczą o tym, że negatywne stereotypy są powielane, choć w praktyce uczniowie nie odczuwają wyraźnej wrogości między sobą.

Uczniowie zauważają, że czasami dochodzi do trudności komunikacyjnych, szczególnie gdy w trakcie lekcji używany jest język ojczysty, co może budzić frustrację nauczycieli. Mimo to, uczniowie nie traktują tych sytuacji jako barier nie do pokonania, a raczej jako wyzwanie, które można stopniowo przezwyciężyć poprzez

wzajemną pomoc. Wielu uczniów podkreśla, że na co dzień nie dostrzega wyraźnych różnic między sobą, niezależnie od pochodzenia. Jedna z uczennic zauważa: „*Jestem tutaj od piątej klasy i mieszkam w Polsce już 7 lat (dziewczynka się przeprowadziła z Grudziądza). Nie czuję różnicy między Ukraińcami a Polakami – różni się tylko język.*”

Taka wypowiedź pokazuje, że z czasem bariery kulturowe ulegają zatarciu, a to, co wydawało się na początku znaczącą przeszkodą, staje się jedynie kwestią językową.

Uczniowie dostrzegają niewielkie różnice w tradycjach, takie jak różnica między „Dziadkiem Mrozem” w Ukrainie a Mikołajem w Polsce, jednak nie postrzegają ich jako bariery. Wręcz przeciwnie, chętnie dzielą się swoimi zwyczajami podczas zajęć: „*Można robić dni kultury, gdzie każdy opowiada o swoich tradycjach.*”

Dodatkowo, uczniowie podkreślają, że integracja jest możliwa dzięki wspólnym projektom i aktywnościom – na przykład podczas wycieczek czy projektów, gdzie mieszają się grupki uczniów z różnych narodowości:

Uczniowie dostrzegają niewielkie różnice kulturowe i chętnie dzielą się swoimi zwyczajami podczas zajęć, takich jak gotowanie czy prezentacje. Integracji sprzyjają też wspólne projekty, np. plakaty czy wycieczki.

• **Wsparcie nauczycieli i rola wychowawczych interwencji**

Wypowiedzi uczniów podkreślają, że nauczyciele odgrywają kluczową rolę w mediacji konfliktów wynikających z różnic kulturowych i trudności adaptacyjnych. Przykładowo, interwencja wychowawczynie, a później innych nauczycieli, pomogła uspokoić sytuacje konfliktowe, co uczniowie postrzegają jako pozytywny aspekt wsparcia szkoły. Wypowiedzi o interwencjach nauczycieli i wsparciu finansowym (np. zbiórki dla uczniów, którzy nie mieli pieniędzy) wskazują, że szkoła stara się reagować na potrzeby uczniów zarówno na płaszczyźnie edukacyjnej, jak i społeczno-materialnej. Uczniowie podali przykłady działań szkoły w zakresie integracji. o programie "dodatkowego polskiego", który ma pomóc uczniom z Ukrainy (i nie tylko) w opanowaniu języka oraz adaptacji do systemu edukacji. Wypowiedzi sugerują, że

dodatkowe zajęcia są postrzegane jako pomocne, choć jednocześnie uczniowie zauważają, że na początku niektóre grupy (np. chłopcy z Ukrainy) wykazywały agresywne zachowania, co mogło wynikać z trudności w adaptacji. Uczniowie z Polski wskazują na incydenty, gdzie dochodziło do agresywnych zachowań, np. jeden kolega z Ukrainy karcił kluczykami innego ucznia, a zdarzały się też próby uduszenia przez jednego ucznia, co można interpretować jako wyraz frustracji i trudności w adaptacji do nowego środowiska. Uczniowie zauważają, że te sytuacje miały miejsce na początku, jednak dzięki interwencji nauczycieli – szczególnie wychowawczynie, która intensywnie wspierała klasę – agresja została wyeliminowana, a uczniowie zaczęli funkcjonować w sposób bardziej spokojny. Uczniowie zauważają, że sposób, w jaki nauczyciele interweniowali, zmieniał się w czasie – początkowo interweniowały głównie nauczycielki, a później również nauczyciele panowie. Ta zmiana wskazuje na ewolucję postaw kadry pedagogicznej w radzeniu sobie z wyzwaniami wynikającymi z wielokulturowości. Wypowiedzi uczniów, odnoszące się do sytuacji, w których agresywne zachowania ustępowały miejsca spokojniejszej atmosferze, świadczą o sukcesie interwencji wychowawczych.

Uczniowie z różnych grup narodowościowych mają tendencję do tworzenia własnych grup, co niekoniecznie jest negatywne, ale może utrudniać pełną integrację. Mimo tego, uczniowie podkreślają, że integracja jest możliwa, zwłaszcza gdy nauczyciele inicjują działania mieszające grupy podczas projektów lub wycieczek, co sprzyja wzajemnemu poznaniu i budowaniu relacji.

Chociaż uczniowie początkowo doświadczali trudności adaptacyjnych – wyrażających się m.in. agresją i problemami komunikacyjnymi – interwencje nauczycieli i wsparcie szkoły (np. poprzez dodatkowy program językowy) przyczyniły się do poprawy sytuacji. W efekcie, mimo różnic kulturowych i językowych, uczniowie zaczynają tworzyć zintegrowaną społeczność, która opiera się na wzajemnej pomocy i otwartości na różnorodność.

- **Propozycje uczniów dla lepszej integracji**

- o **Wspólne projekty w mieszanych grupach** – Uczniowie sugerują, by nauczyciele częściej dobierali ich w międzykulturowe zespoły podczas lekcji lub zajęć pozalekcyjnych.
- o **Zajęcia kulturowe** – Wprowadzenie regularnych spotkań, na których uczniowie prezentują tradycje swoich krajów (np. podczas godziny wychowawczej). „*Fajnie byłoby robić dni kuchni ukraińskiej czy polskiej, albo uczyć się nawzajem słówek*”.
- o **Więcej aktywności pozalekcyjnych** – Uczniowie doceniają inicjatywy takie jak warsztaty kulinarne czy artystyczne i chcieliby więcej zajęć łączących naukę z zabawą. „*Na WF-ie czy plastyce łatwiej się dogadać, nawet jak nie zna się języka*”.

Obszary wymagające poprawy

- **Spontaniczna integracja** – Mimo otwartości, uczniowie przyznają, że często trzymają się w swoich grupach. „*Na wycieczkach i tak chodzimy z tymi samymi osobami*”. Brakuje struktur, które zachęcałyby do większej otwartości.
- **Reakcje na konflikty** – Niektóre incydenty (np. komentarze o „zabieraniu plonów przez Ukraińców”) pokazują, że stereotypy bywają podsycane przez otoczenie. Uczniowie proponują warsztaty antydyskryminacyjne.
- **Wsparcie dla nowych uczniów** – Uczniowie sugerują wprowadzenie „łączników” – osób pomagających nowym kolegom w adaptacji. „*Kiedy przyszła dziewczyna z Białorusi, od razu się z nią zaprzyjaźniłam i tłumaczyłam jej zasady*”.

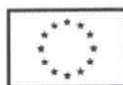
Rekomendacje dla szkoły:

Na podstawie analizy wypowiedzi uczniów można sformułować następujące rekomendacje dla szkoły, które mają na celu usprawnienie integracji, wsparcie psychologiczne oraz systemowe rozwiązania sprzyjające budowaniu otwartej, wielokulturowej społeczności:

- **Wzmocnienie działań integracyjnych**

- **Organizacja mieszanych projektów i zajęć pozalekcyjnych:** Należy częściej dobrać uczniów z różnych narodowości do wspólnych projektów, wycieczek i warsztatów, aby przetamywać bariery tworzące się w odrębnych grupach.
- **Dni kultury i prezentacje tradycji:** Wprowadzenie regularnych spotkań (np. „Tydzień Kultury” lub dni tradycji), podczas których uczniowie prezentują swoje zwyczaje, potrawy i tradycje. Taka inicjatywa pomoże celebrować różnice kulturowe i budować wzajemne zrozumienie.
- **Wsparcie językowe i komunikacyjne**
 - **Dodatkowe zajęcia z języka polskiego:** Rozszerzenie programu „dodatkowego polskiego” dla uczniów cudzoziemskich, aby ułatwić im naukę języka oraz umożliwić precyzyjne wyrażanie myśli.
 - **Wprowadzenie asystentów międzykulturowych:** Zatrudnienie specjalistów, którzy będą wspierać uczniów w codziennej komunikacji, ułatwiając integrację zarówno w klasach, jak i podczas zajęć pozalekcyjnych.
 - **Elastyczne zasady komunikacyjne:** Opracowanie wytycznych, które pozwolą uczniom korzystać z języka ojczystego w sytuacjach wspierających naukę – na przykład podczas tłumaczenia trudnych słówek – bez naruszania zasad lekcyjnych.
- **Wsparcie psychologiczne i mediacyjne**
 - **System wsparcia emocjonalnego:** Zapewnienie stałego dostępu do pomocy psychologa lub pedagoga, który pomoże uczniom przepracować trudne doświadczenia związane z migracją i wojną.
 - **Warsztaty antykonfliktowe i mediacyjne:** Organizacja zajęć uczących technik rozwiązywania konfliktów, asertywności oraz budowania empatii, co może pomóc w eliminacji stereotypowych przekazów i uprzedzeń.
- **Edukacja międzykulturowa**
 - **Szkolenia dla kadry pedagogicznej**

Regularne szkolenia dla nauczycieli dotyczące pracy w środowisku wielokulturowym, aby lepiej rozumieli specyfikę uczniów z różnych kultur oraz skutecznie interweniowali w sytuacjach konfliktowych.

- o **Promowanie dwujęzyczności**

Zachęcanie uczniów do nauki podstawowych zwrotów w językach swoich kolegów (np. ukraińskim), co może ułatwić komunikację i budowanie więzi międzykulturowych.

- **Systemowe rozwiązania wspierające integrację**

- o **Monitorowanie postępów i reagowanie na problemy:** Regularne badania nastrojów i integracji w klasach, aby szybko identyfikować i reagować na ewentualne problemy adaptacyjne czy konflikty.
- o **Wsparcie materialne i organizacyjne:** Kontynuacja i rozwój inicjatyw takich jak zbiórki czy pomoc materialna dla uczniów, co pokazuje, że szkoła dba nie tylko o edukację, ale także o dobrostan społeczności.

Perspektywa uczniów wskazuje, że skuteczna integracja w środowisku wielokulturowym wymaga kompleksowego podejścia, które łączy działania integracyjne, wsparcie językowe i psychologiczne oraz systemowe rozwiązania. Dzięki temu szkoła stanie się miejscem, gdzie różnice kulturowe są celebrowane, a trudne doświadczenia, takie jak wojna i migracja, są otwarcie przepracowywane, umożliwiając budowanie relacji opartych na zrozumieniu i szacunku zarówno między uczniami polskimi, jak i migranckimi.

Mimo początkowych trudności (agresja, stereotypy) relacje między uczniami z Polski i Ukrainy są **generalnie pozytywne**, a szkoła aktywnie wspiera integrację. Kluczowe jest dalsze **wzmacnianie dialogu** i **tworzenie przestrzeni do wspólnych aktywności**, które przełamują bariery. Uczniowie sami wskazują, że **otwartość i ciekawość kulturowa** są najlepszymi narzędziami do budowania tolerancyjnej społeczności szkolnej.

6.3 Perspektywa rodziców

Rodzice postrzegają szkołę jako miejsce otwarte, gdzie dzieci czują się bezpiecznie i nawiązują przyjaźnie mimo różnic kulturowych. Kluczowym wyzwaniem pozostaje jednak integracja dorosłych oraz przełamanie wzajemnych uprzedzeń. Wspólne projekty, edukacja wielokulturowa i otwarty dialog są według rodziców niezbędne, aby szkoła stała się prawdziwym modelem społeczeństwa opartego na szacunku i współpracy.

Analiza wskazała:

Barierę językowe i komunikacyjne

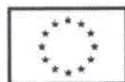
Rodzice ukraińscy często nie znają języka polskiego, co utrudnia im współpracę zarówno ze szkołą, jak i z innymi rodzicami. Wypowiedzi rodziców wskazują, że ta bariera językowa przekłada się na nieporozumienia w komunikacji oraz ogranicza efektywną współpracę. Na przykład jedna z rodziolek wspomina: cyt. „*Ona tekstem do niej, że wystarczy, że dziecko chodzi już do polskiej szkoły, ona się nie musi uczyć polskiego*”

Taki przekaz ilustruje, że dla niektórych rodziców ukraińskich, obecność dziecka w polskiej szkole jest wystarczającym argumentem, by nie angażować się w naukę języka polskiego. W rezultacie, zarówno komunikacja między rodzicami a szkołą, jak i między rodzicami różnych narodowości, jest utrudniona.

Dodatkowo, dzieci ukraińskie, ze względu na trudności językowe, tworzą zamknięte grupki, w których dominuje język ojczysty. To zjawisko ogranicza ich integrację z polskimi rówieśnikami, co może wpływać na ogólne poczucie izolacji oraz utrudniać budowanie wspólnej, zintegrowanej społeczności szkolnej.

Rodzice podkreślają, że aby przezwyciężyć te bariery, konieczne jest wprowadzenie wsparcia językowego – zarówno dla rodziców, którzy mogliby uczestniczyć w spotkaniach informacyjnych w swoim języku, jak i dla dzieci poprzez dodatkowe lekcje języka polskiego oraz wsparcie asystentów międzykulturowych. Takie działania mogłyby ułatwić integrację oraz poprawić komunikację w całej społeczności szkolnej.

Konflikty i agresja w środowisku szkolnym

Rodzice, zarówno polscy, jak i ukraińscy, zwracali uwagę na wyzwania związane z konfliktami i agresją, szczególnie w początkowej fazie pobytu dzieci ukraińskich w polskiej szkole. Według wielu wypowiedzi, dzieci, które przyjechały z Ukrainy, miały skłonność do rozwiązywania konfliktów w sposób bardziej bezpośredni, często poprzez agresję fizyczną. Tego rodzaju zachowania były postrzegane przez polskich rodziców jako niepokojące i odmienne od przyjętych w Polsce norm społecznych cyt. „Dziecko ukraińskie od razu kopie, gryzie, tam nie ma rozmowy. Tam jest po prostu akcja, reakcja.”

Takie sytuacje prowadziły do napięć między uczniami i wywoływały frustrację u polskich rodziców, którzy oczekiwali większej kontroli i reakcji ze strony szkoły oraz ukraińskich opiekunów. Wielu z nich skarżyło się na brak odpowiedniej reakcji ze strony rodziców ukraińskich na agresywne zachowania ich dzieci. Z relacji wynika, że niektórzy ukraińscy rodzice nie angażowali się w rozwiązywanie problemów lub bagatelizowali sygnały o agresji. Rodzice polscy wskazywali, że brak konsekwencji i działań naprawczych ze strony dorosłych prowadził do dalszej eskalacji napięć w klasie i na przerwach.

Rodzice sygnalizowali, że nauczyciele czasem napotykali trudności w reagowaniu na konflikty między uczniami, szczególnie gdy pojawiały się różnice kulturowe w sposobie rozwiązywania sporów. Zdarzało się, że sytuacje wymykały się spod kontroli, co pokazuje potrzebę dodatkowego wsparcia i przygotowania kadry do pracy w coraz bardziej zróżnicowanym środowisku szkolnym.

Z analizy wypowiedzi wynika, że konflikty i agresja w dużej mierze wynikały z kilku kluczowych czynników:

-Trauma wojenna i stres adaptacyjny

Dzieci ukraińskie, często przybywające do Polski w wyniku nagłej ucieczki przed wojną, mogły być narażone na silny stres pourazowy, co wpływało na ich

zachowanie. Brak poczucia bezpieczeństwa oraz napięcie związane z nowym środowiskiem mogły sprawiać, że reagowały impulsywnie.

-Różnice kulturowe w sposobie rozwiązywania konfliktów

W ukraińskim środowisku szkolnym i społecznym niektóre formy fizycznej konfrontacji mogą być postrzegane inaczej niż w Polsce, co powoduje, że dzieci reagują w sposób, który w polskiej szkole jest nieakceptowany.

-Brak dialogu między rodzicami polskimi a ukraińskimi

Zamknięte grupy narodowościowe wśród uczniów i ich rodzin ograniczały komunikację między rodzicami obu społeczności, co utrudniało wypracowanie wspólnych zasad i wartości wychowawczych.

-Trudności w interwencjach nauczycieli

Kadra pedagogiczna nie zawsze miała odpowiednie narzędzia do radzenia sobie z sytuacjami konfliktowymi w kontekście wielokulturowości, co mogło prowadzić do braku skutecznych reakcji na agresywne zachowania.

Napięcia i konflikty w szkole wynikały nie tylko z różnic kulturowych, ale także z trudnych doświadczeń wojennych i braku skutecznej komunikacji między środowiskiem polskich i ukraińskich rodziców. Wprowadzenie systemowych rozwiązań, takich jak edukacja mediacyjna, warsztaty międzykulturowe oraz lepsza współpraca z rodzicami, mogłoby znacząco poprawić sytuację i stworzyć atmosferę większego zrozumienia oraz wzajemnego szacunku.

• Różnice kulturowe i edukacyjne

Wielokulturowość w szkole niesie ze sobą różnice w podejściu do edukacji, wychowania oraz codziennych nawyków, co bywa źródłem nieporozumień i napięć. Rodzice polscy oraz nauczyciele zwracają uwagę, że ukraińskie rodziny często mają inne priorytety edukacyjne oraz odmienny model zaangażowania w życie szkolne

dzieci. Rodzice ukraińscy często wychodzą z założenia, że nauka jest indywidualnym wyborem dziecka i nie należy wywierać na nie presji. Podejście to różni się od modelu funkcjonującego w polskich rodzinach, gdzie rodzice aktywnie monitorują postępy dzieci w nauce i angażują się w ich edukację.

W praktyce oznacza to, że nauczyciele oraz polscy rodzice zauważają mniejsze zainteresowanie ukraińskich rodziców uczestnictwem w zebraniach szkolnych czy pomaganiem w odrabianiu lekcji. Polscy rodzice skarżą się, że niektóre dzieci z Ukrainy mają trudności w nauce, ale ich rodzice nie wykazują inicjatywy, by im pomóc, co prowadzi do frustracji nauczycieli i zwiększa podział między społecznościami.

- **Różnice w zwyczajach i codziennych nawykach**

Kultura i styl życia rodzin ukraińskich również odbiegają od tego, do czego przyzwyczajeni są polscy rodzice i uczniowie. Szczególnie widoczne są różnice w nawykach żywieniowych oraz obchodzeniu świąt.

- **Żywnienie:** Polscy rodzice zauważają, że ukraińskie dzieci często nie przynoszą do szkoły typowych dla polskich uczniów kanapek czy obiadów, ale zamiast tego jedzą przekąski i słodczyce. To budzi obawy o zdrowie i prawidłowy rozwój dzieci.

- **Tradycje świąteczne:** W polskich szkołach przyjęte są wspólne obchody świąt, takich jak Boże Narodzenie, Wielkanoc czy Dzień Nauczyciela. Ukraińskie rodziny często nie uczestniczą w tych wydarzeniach, co sprawia, że dzieci z Ukrainy czują się wykluczone, a jednocześnie polscy uczniowie nie mają okazji poznać ukraińskich tradycji.

- **Izolacja społeczna i brak integracji**

Rodzice polscy zwracają uwagę, że ukraińskie rodziny często trzymają się osobno i nie angażują się w życie społeczności szkolnej. Tworzenie zamkniętych grup utrudnia integrację dzieci oraz nawiązywanie relacji między rodzicami.

„Nie odzywają się, nie przychodzą na zebrania, trzymają się w swoim gronie.”

Brak kontaktu między rodzicami sprawia, że trudniej jest wspólnie rozwiązywać problemy, a nieporozumienia narastają. Polscy rodzice podkreślają, że chętnie nawiązaliby bliższe relacje z ukraińskimi rodzinami, ale często nie mają ku temu okazji, ponieważ Ukraińcy nie uczestniczą w organizowanych wydarzeniach, takich jak wywiadówki, szkolne pikniki czy dni otwarte.

Różnice kulturowe i edukacyjne mogą prowadzić do dystansu między uczniami i rodzicami obu narodowości. Wiele z tych problemów wynika z braku informacji oraz barier językowych i społecznych.

Różnice w podejściu do edukacji i życia szkolnego wynikają z odmiennej kultury i doświadczeń ukraińskich rodzin. Aby uniknąć podziałów, szkoła i rodzice powinni podjąć działania zmierzające do wzajemnego zrozumienia i budowania wspólnoty, w której każdy uczeń – bez względu na pochodzenie – czuje się akceptowany i wspierany.

- **Nierówne traktowanie w szkole**

Rodzice polscy dostrzegają różnice w podejściu nauczycieli do uczniów ukraińskich i polskich. Twierdzą, że ukraińskie dzieci są traktowane łagodniej, co rodzi poczucie niesprawiedliwości wśród polskich uczniów i ich rodziców. Wskazują na różnice w ocenianiu, wymaganiach oraz podejściu do dyscypliny.

Polscy rodzice skarżą się, że dzieci z Ukrainy otrzymują wyższe oceny mimo popełniania błędów i mniejszego zaangażowania w naukę. W ich opinii nauczyciele często „machają ręką” na niedociągnięcia ukraińskich uczniów, co kontrastuje z surowym podejściem wobec dzieci polskich cyt. *„Ukraińcy są troszkę inaczej traktowani. Nauczyciele machają ręką na ich błędy, a od polskich dzieci wymagają więcej.”*

Takie podejście powoduje frustrację zarówno u polskich uczniów, którzy czują się traktowani surowiej, jak i u ich rodziców, którzy obawiają się, że ich dzieci są oceniane niesprawiedliwie.

Rozbieżność w opiniach rodziców i nauczycieli może wynikać z różnicy perspektyw i oczekiwań wobec oceniania. Rodzice polskich uczniów mogą postrzegać działania nauczycieli wobec rówieśników z Ukrainy jako pobłażliwe, nie znając pełnego kontekstu ich trudności, takich jak problemy językowe czy adaptacyjne. Dostosowania oceniania mogą być uznawane za „przywileje” zamiast formy wyrównywania szans. Nauczyciele podkreślają, że zasady oceniania są takie same, a czasem nawet bardziej wymagające, szczególnie w przypadku uczniów, którzy nie znają jeszcze języka polskiego. Dostosowania są koniecznością pedagogiczną, aby pomóc tym uczniom w przezwyciężeniu trudności.

Rodzice polscy zwracają również uwagę na dodatkowe wsparcie, jakie otrzymują dzieci z Ukrainy, np. dodatkowe lekcje wyrównawcze, mniejszą ilość prac domowych czy indywidualne podejście nauczycieli. Podkreślają, że polscy uczniowie nie mają takich udogodnień, mimo że również mogą mieć trudności w nauce.

Rodzice wskazują, że takie różnice w traktowaniu mogą prowadzić do napięć i poczucia niesprawiedliwości wśród polskich uczniów, co dodatkowo utrudnia integrację.

Poza ocenianiem i wymaganiami, rodzice zauważają także różnice w podejściu do dyscypliny. W ich opinii nauczyciele są bardziej pobłażliwi wobec ukraińskich uczniów, nawet jeśli ci łamią szkolne zasady. Rodzice polskich dzieci czują, że ich dzieci są szybciej upominane i karane za niewłaściwe zachowanie, podczas gdy wobec ukraińskich uczniów nauczyciele wykazują większą cierpliwość.

Odmienne traktowanie uczniów w wielokulturowej szkole wynika z różnych przyczyn, m.in. z chęci wsparcia uczniów ukraińskich, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji migracyjnej. Jednak brak równych standardów może prowadzić do poczucia niesprawiedliwości oraz napięć między uczniami i rodzicami.

Możliwe sposoby rozwiązania tego problemu to:

- **Ustalenie jasnych zasad oceniania i dyscypliny** – Nauczyciele powinni wypracować jednolite kryteria, które byłyby stosowane wobec wszystkich uczniów, niezależnie od narodowości.

- **Komunikacja z rodzicami** – Spotkania informacyjne, podczas których nauczyciele mogliby wyjaśnić swoje podejście do wspierania uczniów ukraińskich oraz rozwiązać wątpliwości polskich rodziców.

- **Wyrównanie szans dla wszystkich uczniów** – Możliwość dodatkowego wsparcia także dla polskich uczniów, np. poprzez zajęcia wyrównawcze dla każdego dziecka mającego trudności w nauce.

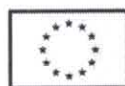
- **Integracyjne zajęcia dla dzieci** – Aby zmniejszyć podziały między uczniami, warto organizować wspólne aktywności, które pomogą im lepiej się poznać i budować relacje.

Nierówne traktowanie uczniów może prowadzić do frustracji i podziałów w szkole. Wprowadzenie jasnych zasad i lepsza komunikacja między nauczycielami a rodzicami mogą pomóc w budowaniu atmosfery wzajemnego zrozumienia i sprawiedliwości.

- **Wyzwania integracyjne**

Integracja uczniów i rodziców w środowisku wielokulturowej szkoły to jedno z największych wyzwań, przed którymi stoją zarówno pedagodzy, jak i same rodziny. Rodzice, zarówno polscy, jak i ukraińscy, zwracają uwagę na trudności związane z nawiązywaniem kontaktów, brak wspólnych inicjatyw oraz słabą współpracę pomiędzy rodzinami z obu grup narodowych.

Integracja w wielokulturowej szkole wymaga zaangażowania zarówno nauczycieli, jak i rodziców. Brak wspólnych inicjatyw i słaba współpraca między rodzinami prowadzą do izolacji i pogłębiających się różnic. Konieczne jest zatem wprowadzenie działań, które pomogą budować mosty między polskimi i ukraińskimi uczniami oraz ich rodzinami.

Rodzice podkreślają, że w szkole brakuje systematycznych działań mających na celu integrację uczniów i ich rodzin. Choć pojawiają się pojedyncze projekty, to nie są one wystarczająco angażujące ani regularne. Zdaniem rodziców szkoła powinna częściej organizować:

- warsztaty kulturowe, podczas których dzieci mogłyby lepiej poznać swoje tradycje i zwyczaje,
- wspólne projekty edukacyjne, wymagające współpracy uczniów różnych narodowości,
- wydarzenia szkolne, w które zaangażowani byłiby także rodzice, np. pikniki integracyjne czy międzynarodowe dni kultury.

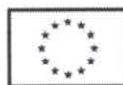
Brak takich inicjatyw powoduje, że dzieci i ich rodzice pozostają w zamkniętych grupach i nie mają okazji do budowania relacji.

Rodzice polscy zauważają, że kontakt między nimi a rodzicami ukraińskimi jest minimalny. Nawet podczas wywiadówek czy szkolnych uroczystości rzadko dochodzi do rozmów i wymiany doświadczeń. Problemem są nie tylko bariery językowe, ale także różnice kulturowe oraz odmienne podejście do edukacji i wychowania dzieci cyt. *„Ukraińskie mamy są samotne, nienawidzą świąt, bo zostają same z dziećmi. Nie szukają kontaktów z nami.”*

Rodziny ukraińskie często zamykają się we własnym gronie, co utrudnia im włączenie się w życie szkoły. Polscy rodzice przyznają, że również nie podejmują zbyt wielu prób nawiązania relacji, ponieważ nie wiedzą, jak się do tego zabrać.

Problemem jest również to, że ukraińskie mamy często czują się samotne i wykluczone. Wiele z nich przyjechało do Polski bez swoich partnerów i musi samodzielnie zajmować się dziećmi. Nie mają wsparcia rodziny, a brak znajomości języka polskiego dodatkowo utrudnia im budowanie relacji z innymi rodzicami.

Z powodu tych trudności ukraińscy rodzice rzadziej angażują się w życie szkoły, co prowadzi do jeszcze większej izolacji ich dzieci. W efekcie uczniowie ukraińscy tworzą zamknięte grupy, co utrudnia ich integrację z polskimi rówieśnikami.

Brak skutecznej integracji może prowadzić do powstawania podziałów w szkole i utrudniać budowanie przyjaznej atmosfery wśród uczniów i rodziców. Aby przeciwdziałać temu zjawisku, warto wprowadzić konkretne działania:

- **Organizacja regularnych spotkań integracyjnych** – Szkoła powinna stworzyć przestrzeń do rozmowy i współpracy między rodzicami, np. poprzez cykliczne spotkania czy wydarzenia tematyczne.
- **Ułatwienie komunikacji dla ukraińskich rodziców** – Warto zapewnić tłumaczy na zebraniach oraz udostępniać informacje o szkolnych wydarzeniach w języku ukraińskim.
- **Zachęcanie do wspólnego udziału w szkolnych uroczystościach** – Można organizować wydarzenia, które będą angażować zarówno dzieci, jak i ich rodziców, np. wspólne gotowanie tradycyjnych potraw czy świętowanie różnych uroczystości.
- **Tworzenie grup wsparcia dla rodziców ukraińskich** – Szkoła mogłaby inicjować spotkania, na których ukraińskie mamy mogłyby wymieniać się doświadczeniami i otrzymywać pomoc w odnalezieniu się w nowej rzeczywistości.

Rekomendacje wynikające z przeprowadzonej analizy

- **Wzmocnienie nauki języka polskiego** dla rodziców i dzieci z Ukrainy.
- **Mieszanie grup** podczas zajęć szkolnych i pozalekcyjnych (np. kluby sportowe, warsztaty artystyczne).
- **Organizacja i uczestnictwo zajęć integracyjnych** opartych na wymianie kulturowej (np. „Dni Kultury”, wspólne gotowanie).
- **Zaangażowanie mediatorów z Ukrainy** do budowania zaufania (np. osoby znające język i mentalność).

- **Wsparcie psychologiczne** dla dzieci ukraińskich, które często tłumią emocje związane z traumą wojenną.

Zalecenia dla szkoły

Realizacja niżej wymienionych rekomendacji pozwoli na zmniejszenie napięć w środowisku szkolnym, poprawę współpracy między rodzicami i nauczycielami oraz lepszą integrację uczniów różnych narodowości. Kluczowe jest systematyczne podejście, które obejmie zarówno działania edukacyjne, integracyjne, jak i wsparcie psychologiczne dla całej społeczności szkolnej. W ten sposób szkoła może stać się miejscem, gdzie każde dziecko, niezależnie od pochodzenia, czuje się akceptowane, wspierane i bezpieczne.

Na podstawie analizy wyzwań związanych z integracją społeczności szkolnej, w tym barier językowych, konfliktów, różnic kulturowych oraz nierównego traktowania uczniów, przedstawiamy poniższe rekomendacje mające na celu poprawę współpracy i budowanie zintegrowanej społeczności szkolnej.

- **Wsparcie językowe dla rodziców i uczniów**

- Organizacja kursów języka polskiego dla rodziców ukraińskich, umożliwiających lepszą komunikację ze szkołą i integrację z innymi rodzicami.
- Dodatkowe lekcje języka polskiego dla uczniów ukraińskich, wspierające ich integrację w klasie.
- Tłumaczenia materiałów szkolnych oraz organizacja spotkań informacyjnych z tłumaczem, aby ułatwić ukraińskim rodzicom aktywne uczestnictwo w życiu szkoły.

- **Mediacja i edukacja dotycząca konfliktów**

- Wprowadzenie warsztatów dotyczących pokojowego rozwiązywania konfliktów oraz regulowania emocji, skierowanych zarówno do uczniów, jak i rodziców.

-Szkolenia dla nauczycieli dotyczące interwencji w sytuacjach konfliktowych oraz radzenia sobie z traumą wojenną wśród dzieci ukraińskich.

-Powołanie zespołu mediacyjnego, w skład którego wejdą nauczyciele, psychologowie szkolni i rodzice, wspierający rozwiązywanie sporów między uczniami.

- **Działania integracyjne**

- Organizacja wspólnych wydarzeń szkolnych, takich jak międzynarodowe dni kultury, festyny rodzinne oraz warsztaty promujące różnorodność.
- Tworzenie projektów edukacyjnych wymagających współpracy uczniów różnych narodowości, np. grupowe prace tematyczne, które łączą dzieci z różnych środowisk.
- Promowanie wzajemnej wymiany kulturowej poprzez wprowadzenie zajęć dotyczących tradycji i obyczajów obu narodowości.

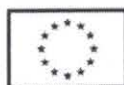
- **Wyrównanie szans i sprawiedliwe traktowanie uczniów**

- Ustalenie jednolitych zasad oceniania i dyscypliny, które byłyby stosowane wobec wszystkich uczniów, niezależnie od narodowości.
- Zapewnienie dodatkowego wsparcia edukacyjnego nie tylko dla uczniów ukraińskich, ale również dla polskich dzieci, które mogą mieć trudności w nauce.
- Transparentna komunikacja nauczycieli z rodzicami na temat metod nauczania i podejścia do wspierania uczniów.

- **Aktywne zaangażowanie rodziców**

- Tworzenie grup wsparcia dla rodziców ukraińskich, umożliwiających im wymianę doświadczeń i łatwiejsze włączenie się w życie szkoły.
- Organizacja spotkań integracyjnych, podczas których rodzice polscy i ukraińscy mogliby nawiązać kontakty i wspólnie pracować nad rozwiązaniami dotyczącymi życia szkolnego.

- Zachęcanie rodziców do udziału w szkolnych wydarzeniach poprzez różnorodne formy aktywności dostosowane do ich możliwości językowych i kulturowych.
- **Wsparcie psychologiczne i społeczne**
 - Zwiększenie dostępu do psychologów szkolnych oraz doradców, którzy pomogą dzieciom radzić sobie ze stresem adaptacyjnym.
 - Organizacja warsztatów dotyczących integracji i budowania relacji międzykulturowych dla uczniów i rodziców.
 - Kampanie edukacyjne na temat wielokulturowości, promujące wzajemne zrozumienie i akceptację.

7. Podsumowanie najważniejszych wyzwań

Raport „Wielokulturowa szkoła w kontekście zmian migracyjnych” przedstawia wyniki badania jakościowego przeprowadzonego w Szkole Podstawowej nr 4 w Legnicy, koncentrującego się na integracji uczniów z doświadczeniem migracyjnym, głównie z Ukrainy. Badanie objęło analizę dokumentów wewnętrznych szkoły oraz zogniskowane wywiady grupowe (miniFGI) z nauczycielami, uczniami i rodzicami.

Kluczowe wnioski:

- **Wyzwania:**
 - **Barierę językowe i komunikacyjne** utrudniają integrację oraz współpracę z rodzicami.
 - **Różnice kulturowe** prowadzą do nieporozumień, zwłaszcza w zakresie dyscypliny i oczekiwań edukacyjnych.
 - **Izolacja społeczna** uczniów migranckich („bańki językowe”) oraz tymczasowa postawa rodziców OPT ograniczają zaangażowanie.
 - **Brak systemowego wsparcia** dla nauczycieli (np. szkoleń, asystentów międzykulturowych) i niedostosowany system oceniania.

- **Konflikty i agresja** wynikające z traumy wojennej oraz różnic w podejściu do rozwiązywania sporów.
- **Mocne strony szkoły:**
 - Zaangażowana kadra pedagogiczna.
 - Aktywne inicjatywy integracyjne (np. Dni Kultury Ukraińskiej, współpraca z NGO).
 - Wsparcie psychologiczne i dodatkowe lekcje języka polskiego dla uczniów OPT.

8. Rekomendacje

Rekomendacje uwzględniają różne poziomy wsparcia dla uczniów, nauczycieli i rodziców, proponując rozwiązania systemowe oraz działania integracyjne. Włączenie elementów takich jak grupy wsparcia dla nauczycieli, świetlica wielokulturowa dla uczniów oraz warsztaty antydyskryminacyjne dla rodziców pozwoli na jeszcze skuteczniejsze budowanie otwartego i inkluzywnego środowiska edukacyjnego.

8.1. Rekomendacje dla nauczycieli i szkoły w środowisku wielokulturowym

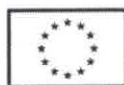
Wprowadzenie poniższych rekomendacji może znacząco poprawić proces integracji uczniów cudzoziemskich i ułatwić pracę nauczycielom, przyczyniając się do budowania bardziej otwartej i wspierającej społeczności szkolnej.

8.1.1. Wspieranie integracji uczniów cudzoziemskich

- Organizacja regularnych warsztatów integracyjnych dla uczniów polskich i ukraińskich, wspierających budowanie relacji i zrozumienia międzykulturowego.
- Tworzenie projektów edukacyjnych i zajęć zespołowych, które promują współpracę i wzajemne poznanie się uczniów różnych narodowości.
- Wprowadzenie mentorstwa uczniowskiego, w którym polscy uczniowie pomagają nowym kolegom w adaptacji szkolnej.

8.1.2. Zminimalizowanie bariery językowej

- Zapewnienie dodatkowych lekcji języka polskiego dla uczniów cudzoziemskich, dostosowanych do ich poziomu zaawansowania.

- Zatrudnienie asystentów międzykulturowych wspierających nauczycieli i uczniów w codziennej komunikacji.
- Wprowadzenie systemu tłumaczy lub aplikacji ułatwiających podstawową komunikację z uczniami i ich rodzicami.

8.1.3. Rozwiązywanie problemów wychowawczych

- Opracowanie jednoznacznych procedur dotyczących zasad funkcjonowania w szkole, dostosowanych do wielokulturowego środowiska.
- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli w zakresie radzenia sobie z konfliktami międzykulturowymi i skutecznej komunikacji z uczniami o odmiennym tle kulturowym.
- Wprowadzenie programów edukacyjnych promujących wartości wzajemnego szacunku, dialogu i akceptacji różnorodności.

8.1.4. Współpraca z rodzicami uczniów cudzoziemskich

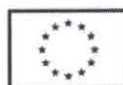
- Organizacja spotkań informacyjnych dla rodziców migrantów na temat zasad funkcjonowania polskiej szkoły i ich obowiązków jako opiekunów.
- Stworzenie materiałów informacyjnych w języku ukraińskim i rosyjskim, wyjaśniających system edukacji w Polsce.
- Zachęcanie rodziców do uczestnictwa w życiu szkolnym poprzez warsztaty, dni otwarte i wydarzenia integracyjne.

8.1.5. Wsparcie psychologiczne i emocjonalne

- Zapewnienie dostępu do psychologa szkolnego z doświadczeniem w pracy z dziećmi z traumą migracyjną i wojenną.
- Organizowanie grup wsparcia dla uczniów cudzoziemskich oraz polskich, aby wspólnie radzili sobie ze stresem i napięciami społecznymi.
- Tworzenie przestrzeni do rozmów o trudnościach związanych z integracją oraz organizowanie zajęć z zakresu edukacji emocjonalnej.

8.1.6. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli

- Wdrożenie programów szkoleniowych dla nauczycieli na temat pracy w wielokulturowym środowisku.
- Organizacja warsztatów dotyczących metod nauczania języka polskiego jako obcego oraz pracy z uczniami z różnymi doświadczeniami edukacyjnymi.
- Współpraca ze specjalistami i organizacjami wspierającymi edukację międzykulturową.

8.2. Rekomendacje dla uczniów

8.2.1. Integracja uczniów OPT z polskimi rówieśnikami

- Program „Uczeń – Przewodnik” każdemu nowemu uczniowi cudzoziemskiemu przydzielany jest polski kolega, który pomaga mu w pierwszych tygodniach w szkole.
- Wspólne wydarzenia i projekty – organizowanie szkolnych dni wielokulturowych, wspólnych wyjazdów oraz konkursów, które wymagają współpracy między uczniami różnych narodowości.
- Wielokulturowa Świetlica Młodzieżowa – stworzenie otwartej przestrzeni dla uczniów, gdzie mogliby spędzać czas po lekcjach, uczyć się od siebie nawzajem, organizować zajęcia językowe i wspólne inicjatywy. Świetlica mogłaby być prowadzona przy wsparciu mentorów i animatorów międzykulturowych.

8.2.2. Wsparcie językowe

- **Dodatkowe zajęcia z języka polskiego** – organizacja bezpłatnych lekcji języka polskiego jako obcego w godzinach pozalekcyjnych.
- **Grupy konwersacyjne** – spotkania uczniów, podczas których będą mogli swobodnie ćwiczyć język polski w nieformalnej atmosferze.

8.3. Rekomendacje dla rodziców uczniów OPT

8.3.1. Lepsza komunikacja z placówką

- **Tłumaczenie kluczowych dokumentów szkolnych na języki ukraiński i rosyjski** – ułatwienie rodzicom dostępu do informacji o funkcjonowaniu szkoły.
- **Dwujęzyczne zebrania dla rodziców** – organizacja spotkań z tłumaczem, które pozwolą na lepsze zrozumienie systemu edukacji i oczekiwań szkoły.
- **Elektroniczny newsletter w kilku językach** – dostarczanie informacji o ważnych wydarzeniach i zmianach w szkole.

8.3.2. Aktywizacja rodziców

- **Warsztaty dla rodziców** – na temat polskiego systemu edukacji, metod wspierania nauki w domu oraz radzenia sobie ze stresem związanym z migracją.
- **Warsztaty antydyskryminacyjne** – organizacja zajęć, które pomogą rodzicom lepiej rozumieć mechanizmy dyskryminacji i wykluczenia, a także wyposażą ich w narzędzia do wspierania integracji dzieci w szkole. Warsztaty mogłyby obejmować również tematy związane z przeciwdziałaniem stereotypom oraz radzeniem sobie z trudnymi sytuacjami w relacjach z innymi rodzicami i nauczycielami.
- **Zachęcanie do współpracy z radą rodziców** – włączenie rodziców cudzoziemskich w działania społeczności szkolnej, np. poprzez organizację wydarzeń kulturalnych.

8.4. Rekomendacje dla szkoły i organów prowadzących

8.4.1. Wzmocnienie kadrowe

- **Zatrudnienie asystentów międzykulturowych** – osób mówiących w językach ukraińskim, rosyjskim i gruzińskim, które pomogą w codziennej komunikacji.
- **Zwiększenie liczby psychologów i pedagogów szkolnych** – aby zapewnić lepsze wsparcie uczniom z doświadczeniem migracyjnym.

8.4.2. Dostosowanie infrastruktury szkolnej

- **Tworzenie przestrzeni do nauki indywidualnej i grupowej** – zapewnienie uczniom OPT możliwości cichej nauki oraz pracy w małych zespołach.

- **Doposażenie świetlicy szkolnej** – w materiały edukacyjne i książki w różnych językach.

8.4.3. Długofalowe działania systemowe

- **Stworzenie miejskiego programu integracji szkolnej** – na poziomie samorządowym, który będzie obejmował wszystkie szkoły w Legnicy.
- **Aplikowanie o granty na działania wielokulturowe** – pozyskiwanie środków z funduszy unijnych i krajowych na wsparcie edukacyjne uczniów OPT.
- **Grant „Legnica – miasto dialogu”**: Wsparcie festiwali kulturowych (np. Dni Ukrainy).

9. Wnioski końcowe

Diagnoza przeprowadzona w Szkole Podstawowej nr 4 w Legnicy ukazuje, że integracja uczniów z doświadczeniem migracyjnym stanowi zarówno wyzwanie, jak i szansę na rozwój placówki. Wdrożenie zaproponowanych rekomendacji – obejmujących wsparcie międzykulturowe, szkolenia pedagogiczne, zmiany w systemie oceniania oraz poprawę komunikacji z rodzicami – może znacząco przyczynić się do podniesienia jakości edukacji i budowania spójnej, wielokulturowej społeczności szkolnej. Kluczowym elementem pozostaje systemowe wsparcie, które umożliwi pełne wykorzystanie potencjału zarówno uczniów, jak i kadry pedagogicznej.

10. Podsumowanie

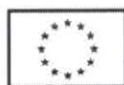
Przedstawiony raport stanowi szczegółową analizę funkcjonowania Szkół Podstawowej nr 4 w Legnicy w kontekście integracji uczniów z doświadczeniem migracyjnym. Dzięki zastosowaniu metody miniFGI oraz analizie dokumentów wewnętrznych i danych zastanych, uzyskano bogaty materiał źródłowy, na podstawie którego sformułowano rekomendacje dotyczące wsparcia placówki. Wdrożenie proponowanych działań może przekształcić szkołę w modelowy przykład

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

integracji, a także przyczynić się do budowania społeczeństwa otwartego i wielokulturowego.

Szkoła Podstawowa nr 4 w Legnicy posiada wiele mocnych stron, w tym zaangażowaną kadrę oraz aktywne inicjatywy integracyjne. Jednak dla skuteczniejszej integracji uczniów migracyjnych konieczne jest wdrożenie systemowych zmian, w tym modyfikacji metod oceniania, zatrudnienia asystentów oraz lepszego wsparcia rodziców

Raport podkreśla, że integracja uczniów migranckich to zarówno wyzwanie, jak i szansa na rozwój szkoły. Wdrożenie rekomendacji – obejmujących wsparcie językowe, psychologiczne, szkolenia kadry oraz działania systemowe – może przekształcić placówkę w modelową przestrzeń dialogu i równych szans. Kluczowa jest współpraca wszystkich stron: nauczycieli, uczniów, rodziców i instytucji zewnętrznych, aby budować społeczność opartą na szacunku i wzajemnym zrozumieniu.

11. Załączniki

- Scenariusze badawcze
 - scenariusz dla nauczycieli
 - scenariusz dla uczniów
 - scenariusz dla rodziców
- Transkrypcje

Kontakt:

Fundacja „Raduga”, ul. Grodzka 76, Legnica, tel. 733 221 381

Raport dostępny: <https://raduga.org.pl/nasze-dzialania/wielocoolturowa-szkola-bez-dyskryminacji/>